

TARTU RIIKLIK ÜLIKOOL
Politiilise ökonomia kateeder

H. Metsa

KAPITALISTLIKEST MAADEST KÕRGEMA ELATUSTASEME SAAVUTAMINE
NÕUKOGUDE LIIDUS ON MAAILMAAJALOLISE
TÄHTSUSEGA ÜLESANNE

Metoodiline juhend

Tartu 1962

ARH

Тартуский государственный университет
ЭССР, г. Тарту, ул. Юликооли, 18

Х. Метса

ДОСТИЖЕНИЕ В СОВЕТСКОМ СОЮЗЕ БОЛЕЕ ВЫСОКОГО,
ЧЕМ В КАПИТАЛИСТИЧЕСКИХ СТРАНАХ, ЖИЗНЕННОГО
УРОВНЯ - ЗАДАЧА ВСЕМИРНО-ИСТОРИЧЕСКОЙ

ВАЖНОСТИ

На эстонском языке

Arh.

Tartu Riikliku Ülikooli
Raamatukogu

217

Vastutav toimetaja Ü. Vanaaseme
Korrektor I. Koesmets

=====

TRÜ rotaprint 1962. Trükipoognaid 1,6.
Tir. 1500 eks. MB 01477. Tell. nr.688.

Tasuta

S i s s e j u h a t u s

Sajandite ja aastatuhandete vältel oli inimühiskond jaotatud rikasteks ja vaesteks: nendeks, kes vaevlesid üle jõu käiva töö all, kannatasid külma ning nälga, ja nendeks, kes elasid teiste töö arvel.

Ori ja orjapidaja, pärisorine talupoeg ja feodaal, proletaarlane ja kapitalist - nii on inimühiskond jagunenud aja jooksul, mil valitses eraomand.

Kõigi nende sajandite ja aastatuhandete jooksul on tööinimesed unistanud niisugusest elust, kus oleks kindlustatud rahu, töö, vabadus, võrdsus ja normaalsed elutingimused kõigile rahvastele.

Need unistused peegeldusid muinasjuttudes ja legendides, muistendites ja kõnekäändudes, lauludes ja tantsudes. Pole rahvust, kelle poeetilist loomingut ei läbiks unistus rahva õnnest, küllusest ja tõelisest inimlikust elust.

Alles marksism näitas rahvastele kätte õige tee, mis viib tõelise õnne riiki - kommunismile.

1917. aasta oktoobrikuul algasid Venemaal revolutsioonilised ümberkujundused, mille peamiseks tulemuseks käesoleval ajal on sotsialismi täielik ja lõplik võit Nõukogude Liidus. Mida andis sotsialism endistele Venemaa rahvastele?

Kaotati ekspluateerimine, likvideeriti klasside ja rahvuste antagonism, toimus üleminek plaanilisele majandamisele, rõhutatud rahvastest said aktiivsed ajaloo kujundajad.

Venemaad peeti sepahaamri ja käru maaks, puuadra ja voki maaks. Masinatega oli ta varustatud kümme korda halvemi-

ni kui Saksamaa. Nüüd on Nõukogude Liit eesrindliku tehnika, võimsate tööpinkide ja täpsete aparaatide maa, automaatliinide, elektronarvutusmasinate ja kosmoselaevade maa. 1961. aastal andsid meie masinaehitus- ja metallitööstus toodangut 350 korda rohkem kui 1913. aastal ja peaaegu 1000 korda rohkem kui 1919. aastal.

Venemaad peeti puu ja õlgede maaks. Nüüd on Nõukogude Liit terase, tsemendi, alumiiniumi ja plastmasside maa. Meil toodetakse terast peaaegu sama palju kui Inglismaal, Saksa Föderaalses Vabariigis ja Prantsusmaal kokku.

Venemaad peeti petrooleumilampide ja peergude maaks. Kui Nõukogude VIII kongressi delegaadid arutasid 1919. aastal Venemaa elektrifitseerimise plaani - GOELRO plaani, siis jätkus Moskvast elektrienergiat hädavaevu selleks, et valgustada hoonet, kus kongress istungeid pidas. Nüüd on Nõukogude Liit maailma kõige võimsamate elektrijaamade maa. Me toodame üle 300 miljardi kilovatt-tunni elektrienergiat, see on ligi 160 korda rohkem kui 1913. aastal ja 650 korda rohkem kui 1919. aastal. Eesti NSV-s toodeti 1940. aastal 190 miljonit kilovatt-tundi elektrienergiat, 1960. aastal 1953 miljonit kilovatt-tundi. Sellisele kasvule on kaasa aidanud ka üliõpilaste käed suvistel ehitustöödel Narvas. 1962. aastal toodetakse Eesti NSV-s 4300 miljonit kilovatt-tundi elektrienergiat. Kõigi nende ümberkujunduste ja kiire majandusliku arengu tulemusena on põhjalikult muutunud inimeste elutingimused.

Tööliste reaalpalk, arvestades tööpuuduse likvideerimist ja tööpäeva lähendamist, on nõukogude võimu aastatel suurenenud 5,8-kordseks, talupoegade reaaltulud aga 6-kordseks. Töötajate kodudesse on tulnud elektrivalgustus, televiisor, raadio, külmutuskapp, gaas, ajakirjandus jm. Korteriäär on NSV Liidus kõige madalam maailmas. Elluviimisel on maksude kaotamise seadus. Sotsialism on pikendanud inimese keskmise eluea rohkem kui kahekordseks.

Kõigil inimestel on reaalselt tagatud õigus tööle, puhkusele, haridusele, ainelisele kindlustatusele vanaduses, haiguse ja töövõime kaotuse korral. Sotsialism likvideeris

tööraha ränka nuhtluse - tööpuuduse. Ka kodanlik Eesti polnud sellest vaba. Aastatel 1922-1935 otsis keskelt läbi 50 000 isikut tööd. Ajalehtedes avaldatud tööotsimise kuulutused väljendasid inimeste muret ja meeleheidet. Tööd otsisid noored, täisealised, eakad kodanikud, naised ja mehed. Nüüd on Nõukogude Estis sirgunud põlvkond, kes teab tööpuudusest ainult raamatute ja jutustuste järgi. Meil pole tööpuudust, vaid töökaite puudus.

Nõukogude Estis on tõusnud kodanliku ajaga võrreldes tarbimise tase. Kui 1937. aastal tarbiti võid ligi 4 kg ühe täistarvitaja kohta (arvestus oli selline: täisealine mees oli 1 täistarvitaja, naine 0,8, lapsed vähem), siis 1959. a. müüdi Eesti NSV-s võid 16 kg iga elaniku kohta, kala vastavalt 7-8 ja 13 kg.

* * *

1. Elatustaseme mõiste ja tema kasvu põhitingimused sotsialistlikus ühiskonnas

Palju sugupõlvi on elanud meie planeedil, kuid veel kunagi pole inimkond jõudnud oma igatsetud eesmärgile, külluslikule ühiskonnale, nii lähedale kui meie, nõukogude inimesed.

Toetudes nõukogude majanduse arengu senistele tulemustele, püstitab NLKP oma uues programmis maailmaajaloolise tähtsusega ülesande: "tagada Nõukogude Liidus kõrgem elatus-tase kui mistahes kapitalismimaal".¹ Mis on elatustase? "Elatustaseme all mõistetakse," märgib N. S. Hruštšov, "inimeste materiaalsete ja vaimsete vajaduste rahuldamise astet. Sial kuuluvad toit, jalanõud, rõivastus ja muud rahvatarbe-kaubad, elamud, haridus, meditsiiniline teenindamine, sport,

---

¹ Nõukogude Liidu Kommunistliku Partei programm, Tallinn 1961, lk. 84.

võimaluse tagamine töötamiseks ja puhkamiseks, selleks, et inimene võiks arendada kõiki oma paremaid võimeid, ja muu selletaoline.¹

Teaduslikult põhjendatud ja õige elatustase saadakse siis, kui võetakse arvesse järgmised näitajad:

1) inimese ainelis-heaoluline kindlustamine (reaaltulude suurus, nende katmine kaupade ja teenustega, tarbimise maht ja struktuur, korteriolud jm.);

2) töötingimused, nagu elanikkonna rakendatus, tööpäeva pikkus, tööpinge, töö teostamise tingimused (füüsiliselt raske või kerge töö, tervistkahjustav töö või mitte) jne.;

3) inimese füüsiliste ja vaimsete võimete arendamise võimalused ja tingimused puhkuseks (haridus, tervishoid, kultuuriline teenindamine, kehakultuuri ja spordi areng jne).

Toodust tuleneb, et elatustaseme kvantitatiivne määratlemine on väga keeruline ja töömahukas. Elatustaseme võrdlemine üksikutes maades nõuab ühtse ja hästi läbitöötatud metodoloogia kasutamist.

Elatustaseme võrdlemisel NSV Liidus kui sotsialistliku ja Ameerika Ühendriikides kui kapitalistliku maailmasüsteemi juhtivates riikides tuleb eriti silmas pidada järgmist: Nõukogude Liidus 1) ei ole tööpuudust, 2) materiaalsete hävede jaotamine toimub töö järgi ja 3) kogu elanikkonna tarbimises kasvab pidevalt ühiskonadliku tarbimisfondi osatähtsus.

Ameerika Ühendriikides samal ajal 1) valitseb krooniline ja massiline tööpuudus, 2) toimub hävede jaotamine ennekõike kapitali alusel. Kellel on rohkem kapitali, see saab ka suuremat tulu. Nimetatud iseärasusi arvestamata ei saa mingeid andmeid elatustaseme võrdlemise kohta NSV Liidus ja USA-s või mõnel teisel kapitalistlikul maal võtta usaldusväärsetena. Kuid just nimetatud iseärasusi ignoreeri-

---

¹ Vastused ajalehe "Dansk Folkestyre" toimetaja V. Sinnbecki küsimustele, "Rahva Hääl" 1958, nr. 14.

vad kodanlikud majandusteadlased ja lääne propaganda.

Järgnevalt vaatamegi, kuidas kodanliku maailma esindajad arvestavad ja võrdlevad elatustaset Ameerika Ühendriikides ning Nõukogude Liidus.

Esimene võte on selline. Loetletakse, kui palju toodetakse siin või seal mitmesuguseid häävesid, jagatakse need elanike arvule, ja keskmine ongi käes. On tõsi, et Ameerika Ühendriikides tuleb see tase üsna kõrge. Kuid selliselt leitud "keskmise ameeriklase" elatustaseme taga varjab end miljardär Rockefelleri ja tema ettevõtete paljude tööliste (kes sageli jäävad üldsegi tööta) tarbimise tase. Kapitalisti aastatulu ületab mitme tuhande kordselt tööliste aastapalga ja sellest tulenevalt muidugi ka tarbimise. Ameerika Ühendriikides valmistatakse aastas ühe inimese kohta arvestatult 3,3 paari nahkjalatseid. Töölisperekondade liikmed tarbivad jalatseid ainult 1,5-2,8 paari aastas. Kapitalistide perekonnaliikmetele ostetakse aga samal ajal 6-8 paari. Niisiis, elatustaseme sellise võrdluse alusetus on silmnähtav.

Teine võte on selline. Võetakse keskmine palk siin ja seal ning arvestatakse, kui palju saab selle eest osta kaupu ning tasuda teenuste eest. Kas see on elatustaseme võrdlus? Muidugi ei ole. Ta ei arvesta elatustaseme kujunemise kõiki komponente, kõiki tegureid, eriti meie maal, sotsialistlikus ühiskonnas.

Peale individuaalse palga saavad meie inimesed ühiskonnalt tulu veel mitmesugustes teistes vormides. Ühe kõrge-
ma haridusega spetsialisti - pedagoogi, arsti, juristi, majandusteadlase ettevalmistamine (stipendiumi arvestamata) maksab ülikoolis keskmiselt 75-100 rubla kuus. Üliõpilane ja tema vanemad seda kulu ei kannu, õppemaksu meil pole. Veel enam. Iga normaalselt edasijõudev üliõpilane saab riigilt stipendiumi.

Kodanlikus maailmas on haridus tasuline. Ka arstiabi on kodanlikus ühiskonnas tasuline. Kui näiteks ameeriklasel on äge apenditsiit, siis peab ta kiirabi väljakutsumiseks kuletama 30-35 dollarit (meie rahas ligikaudu 30-35 rubla). Eraldi arve esitab talle haigla. See sisaldab kõigepealt viie

päeva haiglas viibimise eest 100-140 dollarit, operatsiooni-
toas viibimise eest - 45 dollarit, laboratoorsete analüüside
eest - 25 dollarit, tuimestuse eest 40 dollarit, operatsioo-
ni eest 200-230 dollarit, ravimite eest 10-15 dollarit, ja
veel mõned väiksemad kulud. Selline operatsioon koos haiglas
viibimisega ja muude kulutustega läheb maksma rohkem, kui
keskmine ameeriklane kuus teenib. Ka kodanlikus Eestis oli
arstiabi kallis. Tallinna linna Keskaigla andmetel tuli
haiglas viibimise eest maksta esimese 30 päeva jooksul 3
krooni. Operatsioon ülikooli haiglates maksis 50-70 krooni.
Tartu Kliinilises Sõnnitusmajas tuli maksta kodanlikul ajal
seal viibimise ööpäeva eest I klassis 5 krooni, II-s 2,5
krooni. Operatsiooni eest võeti 60-80, raskema puhul 100
krooni. Hamba väljatõmbamine maksis kodanlikus Eestis kesk-
miselt 2,5 krooni.

Meie ühiskonnas pole arstiabi tasuline. Ühe täiskasva-
nud inimese viibimine haiglas toob kaasa kulutusi umbes viie
rubla ümber ööpäevas. Tartu Kliinilises Sõnnitusmajas, kus
tavaliselt on tegu kahe perekonnaliikme haiglas viibimisega,
maksab üks päev riigile 6-7 rbl. Haiglas viibinud inimesel
ei ole nende kulutustega seoses mingeid kohustusi raviasutu-
se ees. Isegi enam, tal on õigus haigustoetusele.

Sellised ja paljud teised täiendavad tulud kokku moo-
dustavad praegu umbes 1/3 meie töötajate palgafondi suuru-
selt. On selge, et rahva elatustaseme arvestamises ja võrd-
lemises ei tohi neid olulisi tegureid, mis mõjustavad rahva
tarbimist, mingil juhul kõrvale jätta.

Järgnevalt vaatame kõrgema elatustaseme tagamise tingi-
musi. Rahva elatustase sotsialistlikus ühiskonnas sõltub kõi-
gepealt mitmesuguste hävede tootmise tasemest.

Kõik teavad hästi, et tarbida saab ainult seda, mis
on toodetud. Teatud perioodi (näiteks aasta) jooksul toodetud
uus toodang moodustab rahvatulu. Niisiis, mida suurem on rah-
vatulu, seda kõrgem võib olla tarbimine ja elatustase. Ela-
tustaseme tõstmiseks tuleb suurendada rahvatulu, toota roh-
kem hävesid. Rahvatulu luuakse töötajate poolt tööstuses,
põllumajanduses, transpordis ja teistes tootmisharudes. Sel-

lepärast on vajalik kogu aeg suurendada materiaalseid hüvesid tootvate töötajate hulka.

Eelseisva kahekümne aasta jooksul kasvab NSV Liidus tööstusliku tootmise maht kuus korda. Töönaädal lüheneb tööstuses samal perioodil ligikaudu 25 protsenti. Muudel võrdsetel tingimustel on tarvis kavandatud tootmise mahu saavutamiseks viia tööliste arv tööstuses 1980. aastaks 150 miljoni 18,6 miljoni asemel 1960. aastal. Töötajate armee suurendamisel on aga oma piirid. Tootmissfääris on tööjõu rakendamine piiratud töövõimelise elanikkonnaga. Ei tohi ka unustada, et üks osa töövõimelistest peab töötama mittetootmissfääris (haridus, tervishoid, teadus jne.)

Sellistes tingimustes kujuneb rahvatulu ja töötajate elatustaseme tõstmisel peamiseks teeks töökulutuste pidev vähendamine toodangu ühiku kohta. Sellisel juhul hakkab inimese töö antud aja jooksul looma üha rohkem materiaalseid hüvesid. Tööviljakuse pidev kasv ongi ühiskonna kui terviku ja iga tema liikme kasvavate tarvete progresseeruva rahuldamise põhiallikas. Tööviljakuse tõusu arvel saadakse sel seitseaastakul ligikaudu 80 % rahvatulu juurdekasvust, kahekümne aasta jooksul aga rohkem kui 9/10 rahvatulu juurdekasvust. Sisuliselt peab tööviljakuse kasv kindlustama kogu rahvatulu juurdekasvu eelseisva kahekümne aasta jooksul.

Materiaalse tootmise sfääris lüheneb tööaeg tööpäeva lühenemisega kahekümne aasta jooksul 25-30 %. See tuleb katta 1) töötajate arvu juurdekasvuga ja 2) tööviljakuse kasvuga. Ligikaudsed arvestused näitavad, et töötajate arvu juurdekasv materiaalses tootmises tervikuna katab ainult tööaja lühenemise. Seega kogu toodangu ja rahvatulu juurdekasv saavutatakse ühiskondliku tööviljakuse kasvuga. Viimane avaldub tunnitöö viljakuse kasvus. Näiteks tööstuses kasvab tunnitöö viljakus kahekümne aasta jooksul mitte vähem kui kuus korda, s.o. sama palju kui on tööstustoodangu juurdekasv.

Tööviljakuse tase sõltub peamiselt sellest, kuidas on töötajad varustatud tehnikaga, milliseid tootmisvahendeid nad kasutavad. Käsitsetehnika, masinad, automaadid - selli-

sed on töövahendite täiustamise põhilised astmed. Kuid tehnika pidev täiustamine nõuab ka suuri kulutusi. Kust neid vahendeid võtta? On ainult üks võimalus - rahvatulu arvelt.

Seega pole võimalik suunata kogu rahvatulu elanikkonna tarvete rahuldamiseks. Rahvatulu jaguneb meil kahte ossa - 1) tarbimisfondiks, mida kasutatakse põhiliselt elanikkonna igapäevaste tarvete rahuldamiseks ja 2) akumulatsioonifondiks, mis läheb põhiliselt tootmise laiendamiseks. Rahvatulu tuleb jagada nimetatud kahte ossa nii, et ei oleks kahjustatud elanikkonna tarbimine ega tootmise progresseeruv areng. Viimane on ju aluseks tarbimise ja elatustaseme edasisele kasvule. Käesoleval ajal meie maa rahvatulus akumulatsiooni ja tarbimisfondi vahel kujunenud ligikaudne suhe 25 : 75 kindlustab nii ühiskondliku tarbimise kasvu kui ka tootja igapäevaste tarvete küllaltki kõrge ja progresseeruva rahuldamise.

Akumulatsioonifondi osa, mis läheb tööstusse, jaguneb omakorda kaheks: üks osa suunatakse tootmisvahendite tootmise suurendamiseks; teine osa suunatakse tarbeesemete tootmise suurendamiseks.

Pealiskaudsel vaatlusel võib tekkida mulje, et mida suurem on tarbeesemete tootmiseks siirduv akumulatsioonifondi osa, seda kiiremini hakkab töötajate elatustase märke sammu-
ma. See pole aga nii.

Kõik soovivad, et meil oleks rohkem ja odavamad liha, võid, piima jt. toiduaineid. Kas see on võimalik, kui näiteks meie kolhoosides tehakse kõik tööd, kaasa arvatud läps, käsitsi? Muldugi ei ole. Sel juhul suudab läpsja toime tulla ainult 8-10 lehma hooldamisega. Kaasaegsetes mehhaniseeritud ja elektrifitseeritud farmides hooldab üks inimene 100-150 lehma. Seda võimaldab tehnika osa kasv tööprotsessis.

Sellepärast ongi vajalik tootmisvahendite tootmise eelisaarendamine tarbeesemete tootmisega võrreldes. Ainult sellisel juhul luuakse vajalikud tingimused ühiskondliku tootmise pidevaks

kasvuks ja töötajate elatustaseme tõusuks.

Eelseisva kahekümne aasta jooksul suureneb tööstustoodang vähemalt kuuekordselt, tootmisvahendite tootmine tööstuses ligikaudu 7 korda, tarbeesemete tootmine ligikaudu 5 korda.

Niisiis, tootmisvahendite tootmise eelisarendamine tööstuses võimaldab otsustavalt tõsta töövõimust, viia kõrgemale töövõimusest kapitalistlikus maailmas. Selle baasil, nagu nägime, kasvab toodangu hulk, kasvab nende kaupade mass, mis läheb inimeste mitmesuguste tarvete rahuldamiseks.

Rahvatulu kasvab 20 aasta jooksul viis korda. Rahvatulu kasv võimaldab suurendada elanikkonna reaaltulusid. Ühe inimese kohta arvestatult suureneb reaaltulu lähema kümne aasta jooksul kahekordseks, kahekümne aastaga aga rohkem kui kolme ja poole kordseks. Elanikkonna reaaltulude kasv on täielikult tagatud aineliste ja kultuuriliste hävede teenuste kasvuga. Rahvatarbekaupade tootmine kasvab 20 aasta jooksul viis korda, põllumajandussaaduste tootmine esimese kümne aastaga kaks ja pool korda, kahekümne aastaga kolm ja pool korda. Mitmesuguse riide tootmine kasvab kahekümne aasta jooksul üle kolme korra, kultuuri- ja elutarbeliste kaupade tootmine 10 korda jne.

Seega on töövõimuse otsustav kasv nõukogude rahvale mis tahes kapitalistlikust maast kõrgema elatustaseme tagamise üks olulisemaid tingimusi.

Nõukogude rahvale kõrgeima elatustaseme tagamise teiseks oluliseks tingimuseks on see, et meil loodud ühiskondlik rikkus ja rahvatulu kasutatakse kogu rahva huvides, kõigi inimeste heaolu tõstmiseks.

Meie suure kodumaa loodusvarasid, meie töölisti ja talupoegi ei ekspuuteeri välismaine kapital. Kõik, mis meie maal luuakse, jääb meie rahvale. Meil puuduvad ka kodumaised ekspuataatorid. Kõik, mida meie maa töötajaskond loob, jääb talle endale.

Unustada ei tohi ka seda, et rahva heaolu saab meil tõusta ainult rahutingimustes. Rahvusvahelise olukorra keeru-

kamaks muutumine ja sellest tingitud vajadus suurendada kulutusi riigikaitsele võib pidurdada rahva heaolu tõstmist. Ja vastupidi: rahvusvahelise pinevuse lõdvenemine ja sellega seoses sõjaliste kulutuste vähendamine võimaldavad rahva elatustaset kavandatust rohkem tõsta. Seega võitlus rahu eest on üheks osaks võitluses kommunismi ja rahva heaolu eest, kõrgeima elatustaseme eest.

Niisugused on nõukogude rahvale mis tahes kapitalistlikust maast kõrgema elatustaseme tagamise põhilised tingimused.

3. Elatustaseme tõstmise teed eelseisval perioodil

Käesoleval ajal jääb Nõukogude Liit maha Ameerika Ühendriikidest keskmise tarbimise osas inimese kohta, ühe inimese kohta tulevate reaaltulude üldise taseme poolest. See on tingitud 1) viletsast majanduslikust pärandist, mille nõukogude rahvas sai Tšari-Venemaalt, 2) kolossaalsest kahjust, mille meie rahvamajandusele tekitasid meile pealesunnitud sõjad, eriti Suur Isamaasõda. Andmed natsionaalse tulu ja elanikkonna reaaltulude kohta näitavad, et USA-s on kaupade tarbimine ning mitmesuguste teenuste kasutamine praegu kaks korda kõrgem kui meil. See on seletatav: 1) erakordselt soodsa ajalooliste ja looduslike tingimustega, millistes toimus Ameerika Ühendriikide majanduslik arenemine ja 2) nende tohutute rikkustega, mida Ameerika Ühendriigid on paljude aastate vältel saanud teiste maade rahvaste ekspuaterimisest.

Tänu aktiivsele klassivõitlusele on ameerika töötajate reaaltulud ühe inimese kohta arvestatult kasvanud viimastel aastatel keskmiselt ühe protsendi võrra. Nõukogude Liidus kasvavad elanikkonna reaaltulud aastail 1961-1980 keskmiselt mitte vähem kui 6,5 protsenti aastas. Selle tulemusena ületavad 1980. aastal reaaltulud ühe inimese kohta arvestatult NSV Liidus umbes 75 protsendi võrra Ameerika Ühendriikide tulude praeguse taseme ja umbes poolteist korda Ühendriikide elanik-

konna reaaltulude taseme 1980. aastal. 1980. aastal kehtib meil maailma lühim tööpäev ning valitseb kultuuriliste hävede küllus.

NLKP programmis on selgesti näidatud ka kõrgema elatus-taseme saavutamise teed. Esimene nendest on reaalpalka kasv, millega kaasneb töö järgi jaotamise sotsialistliku printsiibi rakendamise edasine täiustamine. Reaalpalk võib kasvada: 1) vastavalt töö hulga ja kvaliteedile makstava individuaalse tasu tõusu alusel; 2) jaehindade alandamise teel; 3) elanikkonnalt võetavate maksude kaotamisega.

Kõrgema elatustaseme saavutamise teiseks teeks on ühiskondliku tarbimisfondi otsustav laiendamine, fondi, mis on määratud ühiskonna liikmete tarvete rahuldamiseks sõltumatult nende töö hulgast ja kvaliteedist, s.o. tasuta.

1. Reaalpalka kasv ja töö järgi jaotamise sotsialistliku põhimõtte rakendamise edasine täiustamine

Nõukogude Liidu Kommunistliku Partei uues programmis märgitakse: "Töö järgi tasumine jääb eelseisva kahekümne aasta jooksul põhiliseks töötajate materiaalsete ja kultuuriliste vajaduste rahuldamise allikaks." Miks just töö järgi tasumine? Seda põhjustavad eelkõige sotsialistliku ühiskonna tootlikud jõud, mis veel ei kindlusta materiaalsete hävede küllust. Produkte pole veel nii palju, et neid võiks jaotada vajaduste järgi. Peale selle esinevad olulised erinevused töötajate kvalifikatsioonis ja tööviljakuses materiaalsete ja kultuuriliste hävede loomisel. Ühel osal töötajatest on kõrgem või keskeriharidus, teistel see puudub. Nende panus ühiskonnale on tublisti erinev ja pole võimalik võrdsustada nende tulu. Me ei tohi unustada ka töötajate teadlikkust, nende suhtumist töösse ja ühiskondlikku ellu. Töö pole muutunud inimesele esimeseks elutarbeks. Leidub veel mõningaid töötajaid, kes tahavad saada ühiskonnalt võimalikult palju ja anda ise ühiskonnale võimalikult vähe. Need töövõimelised ühiskonnalikkmed tahavad elada teiste inimeste töövaeva arvel.

On vaja rangeimat arvestust ja kontrolli nii tšõmmäara kui ka tarbimismäara üle, iga tšõtaja osavõtu kohta ühiskondlikust tšõst. Tšõ järgi tasu maksmise põhimõte on võimas tootmise stimuleerimise vahend, inimeste kasvatamise vahend. Ta soodustab tšõtajate kultuurilise ja tehnilise taseme tõstmist ning võimaldab järk-järgult likvideerida olulised erinevused füüsilise ja vaimse tšõ vahel. Peale selle on ta ka oluliseks tšõtajate reaaltulude suurendamise allikaks.

Käesoleval ajal on tšõ järgi jaotamise põhimõtte elluviimisel mõningad iseärasused ühelt poolt riiklikus, teiselt poolt kolhoositootmises. Nii oleneb kolhoosides tšõtasu suurus kolhoosi tulude mahust ja nende jaotamisest. Kolhooside tulud on liikuvad, sellepärast saavad kolhoosnikud sageli sama tšõ eest erinevates kolhoosides mitmesuguse suurusega tšõtasu. Kolhoositootmises pole täielikult realiseerunud põhimõte: võrdse tšõ eest võrdne tasu.

Nõukogude Liidu Kommunistliku Partei programmis märgitakse ära tšõtasustamise täiustamise suunad. Sealhulgas nähakse ette suurendada madalamaid sissetulekuid, vähendada järk-järgult tšõtasu vahet tšõliste ja talupoegade, kõrge- ja madalapalgaliste tšõtajate vahel ning meie maa eri piirkondade elanike sissetulekute vahel.

Kommunismi laiahaardelise ülesehitamise perioodil tõuseb järjekindlalt minimaalne palgamäär. Kui 1947. a. oli madalaimaks palgamääraks 20-22 rubla kuus, siis suurenes see määr 1957. aastaks 27-35 rublani ja ulatub praegu juba 40-45 rublani kuus. Ajavahemikul 1963-1965 tõstetakse madalamat palgamäära 50-60 rublani kuus, lähema kümne ja kahekümne aasta jooksul tõuseb ta veelgi. Sel teel kaob järk-järgult madalapalgaliste tšõtajate kategooria.

Kõrge- ja madalapalgaliste tšõtajate keskmiste palkade vahe vähenes tublisti palgareformi läbiviimisega. Nii vähenes meie maa tšõstuses kuni 40-rublase kuupalgaga tšõtajate osatähtsus 4 korda, 40-50-rublase kuupalgaga tšõtajate osatähtsus 2 korda. See on igati põhjendatud, kuna kaovad erinevused tšõtajate vahel, mis tulenevad nende kvalifikatsioonist ja tšõviljakusest. Samuti ühtlustuvad tšõtingimused üksikute et-

tevõtete ja tööstusharude vahel.

Palgareformi tulemusena tõusis töötajate palk. Eesti NSV tööstuses tõusis töötajate keskmine palk ligikaudu 4 %, ehituse alal 10 %, teedemajanduses 6 %, meretranspordis 35 % ja sideorganisatsioonides 22 % võrra. Tartu linna tööstuses tõusis töötajate keskmine palk ligikaudu 5 % võrra. Tähe-
dab, et palgareform ei tulnud töötajatele kahjuks, vaid sel-
le tagajärjel tõusis nende keskmine töötasu ja materiaalne
huvi töö tulemuste vastu.

Palkade ühtlustamine pole toimunud ainuüksi tööstuses,
ehituses, s.t. üksikutes tootmisharudes, vaid ka tootmisha-
rude vahel. Nii on meie vabariigi põllumajanduses suurene-
nud kolhoosnike keskmine töötasu ajavahemikul 1953-1960 üle
4 korra, kusjuures see läheneb juba sovhoositöötajate kesk-
misele palgale. Kui 1950. aastal tööstustöötajate keskmine
töötasu ületas põllumajandustöötajate keskmise töötasu 71 %
võrra, siis 1960. aastal vaid 47 % võrra. Viimase kümne aas-
ta kestel kasvas põllumajandustöötajate töötasu ligikaudu
17 % kiiremini kui tööstustöötajate palk. Kolhoosides suure-
neb lähema kahekümne aasta kestel keskmine töötasu kiiremini
kui tööstuses, sest tööviljakus suureneb aastail 1960-1980
põllumajanduses 5-6-kordseks, tööstuses aga 4-5,5-kordseks.
See kaotab järk-järgult vahe tööliste ja talupoegade sisse-
tulekute vahel.

Olulisi täiustusi viiakse sisse kolhoosnike töötasusta-
misse. Juba NLKP Keskkomitee 1958. aasta detsembripleenum rõ-
hutas, et on vaja igakülgset toetada kolhooside initsiatiiv-
vi uute, progressiivsete töötasustussüsteemide rakendamisel
ja üldistada kolhooside seniseid kogemusi nimetatud alal.
NLKP XXII kongressil jäi kõlama nõue: igakülgsemalt arvesta-
da põllumajanduses töö järgi tasu maksmise põhimõtet, viia

täielikumalt ellu materiaalse huvitatuse printsiipi. Kes-
olevaks ajaks on meie vabariigis välja töötatud tähtsamate
põllumajanduslike tööde kohta töönormide teaduslikel alustel
ka vastavad täkihinnad. Kolhoosides minnakse järk-järgult üle
töötasustamise vormidele, mis on lähedased töö tasustamisele
riiklikes ettevõtetes. Kolhooside tulude ühtlustamine on alu-

seks kolhooside töötasude ühtlustamisele. Väga oluline on siin ka garanteeritud töötasu kehtestamine üksikutes kolhoosides. See tõstab tublisti talupoegade materiaalsel huvi kolhooside ühishajapidamise vastu, sest tootmisaasta algul on juba teada, kui palju saadakse ühe või teise töö tegemise eest.

Töö järgi tasu maksmise põhimõtte pideva täiustamise käigus kaovad olulised erinevused töötasustamisel riiklikus ja kolhoositootmises. Kuid palgataseme lähendamine ja töötasustamise täiustamine ei põhjusta võrdsustamist. Viimase puhul on rikutud töötajate materiaalse huvitatuse printsiipi ja sel teel takistatud kogu tootmise arendamine. Palgataseme lähendamise protsess on vahetult seotud kvalifitseerimata töö asendamisega kvalifitseeritud tööga. Viimase tagajärjel tõuseb ka palk. Kuigi me tugevdame ja arendame moraalseid tööstiimuleid, peame me järjekindlalt ja lõplikult ära kasutama materiaalseid tööstiimuleid, töötajate materiaalse huvitatuse printsiipi.

Toimuvad muutused töö tasustamise alal viivad töö järgi jaotamise põhimõtte intensiivsemale rakendamisele, viivad tema progressiivsete võimaluste täielikule ära kasutamisele. Enne ei ole võimalik täielik üleminek põhimõttele "igaühele tema tarvete järgi", kui on lõpuni ellu viidud teine põhimõtte: "igaühelt tema võimete kohaselt". Kommunistliku jaotamise üheks oluliseks eelduseks on kõigi töövõimeliste inimeste kõrge teadlikkus, töö muutumine inimesele esimeseks elutarbeks. Just seda eesmärki taotlebki töö järgi jaotamine ja toimuvad muutused töötasustamise alal.

2. Ühiskondliku tarbimisfondi areng

Ühiskondlik tarbimisfond on see osa tarbimisfondist, mis läheb meie ühiskonna liikmete tarvete rahuldamiseks, sõltumatult nende poolt tehtud töö hulgast ja kvaliteedist, s.o. tasuta.

Ühiskondliku tarbimisfondi arvel peetakse käesoleval ajal ülal rohkem kui 20 miljonit pensionäri; iigi neli mil-

jonit kõrgemate, kesk- ja kutsekoolide õpilast varustatakse riikliku stipendiumi ja ühiselamuga; üle 600 000 internaatkoolide õpilase peetakse ülal põhiliselt riigi kulul. Üle seitsme miljoni töölise, kolhoosniku, teenistuja ja nende lapse puhkavad ning ravivad end igal aastal sanatooriumides, puhkekodudes ja pioneerilaagrites sotsiaalkindlustuse summade ja kolhooside arvel. Ligi seitse miljonit ema saab riigilt abiraha. Ühiskondlik tarbimisfond avaldub ka madalamas korteriüüris, odavas puhkekodutuusikus, majanduslikult soodsas kommunaalheaolulises teenindamises ja paljus muus. Sellisena näeb ühiskondlik tarbimisfond tänapäeva tegelikkuses välja meil, Nõukogude Liidus.

Ühiskondliku tarbimisfondi kui tasuta kommunistliku jaotuse materiaalse aluse absoluutne suurus ja osa meie elanikkonna tarbimises kasvab pidevalt. 1940. aastal moodustas ühiskondlik tarbimisfond 4,2 miljardit rubla, 1960. aastal 24,5 miljardit rubla, 1980. aastal aga juba 255-265 miljardit rubla. Niisiis, möödunud kahekümne aasta jooksul kasvas ühiskondlik tarbimisfond tervikuna veidi vähem kui kuus korda, eeliseisval kahekümnel aastal kasvab aga üle kümne korra. Seega kasvutempo tõuseb. Ühiskondlikust tarbimisfondist tuli 1960. aastal ühe inimese kohta 115 rubla, 1980. aastal tuleb umbes 900 rubla. Kuid peamine on see, et eelseisva, kommunismi materiaalse tehnilise baasi loomise perioodil kasvab oluliselt ühiskondliku tarbimisfondi osa meie tarbimises. Kui käesoleval ajal annab ühiskondlik tarbimisfond umbes veerandi elanikkonna tarbimisest, siis kahekümne aasta pärast moodustab ühiskondlik tarbimisfond ligikaudu poole kogu elanikkonna reaaltulude summast. See tähendab, et eelseisval perioodil kasvab ühiskondlik tarbimisfond kiiremini kui palk, samuti reaaltulud tervikuna.

Perioodil 1960-1980 suureneb reaaltulu (arvestades ka ühiskondlikku tarbimisfondi) keskmiselt ühe elaniku kohta rohkem kui kolme ja poole kordseks. Ühiskondliku tarbimisfondi osa ühe elaniku kohta kasvab sel ajavahemikul aga ligi kaheksa korda.

Ühiskondlik tarbimisfond võimaldab 20 aasta pärast ühiskonna kulul tagada:

- 1) laste tasuta ülalpidamise lasteasutustes ja inter-
maatkoolides, seda muidugi vanemate soovil;
- 2) kõigi töövõimetute (vanade ja invaliidide) ainelise
kindlustatuse;
- 3) tasuta hariduse kõigis õppeasutustes;
- 4) tasuta arstiabi kõigile kodanikele, kaasa arvatud ra-
vimid ja haigete sanatoorne ravi;
- 5) tasuta korterid ja kommunaalteenused - vesi, gaas,
küte;
- 6) tasuta kommunaaltranspordi - tramm, autobuss, trol-
libuss, metroo;
- 7) mõnede elukondliku teenindamise liikide tasuta kasu-
tamise;
- 8) puhkekodude, pansionide, turismibaaside ja spordi-
ehituste kasutamise eest võetava tasu järjekindla vähendamise
ning nende osalise tasuta kasutamise;
- 9) järjest laialdasema toetuste ja stipendiumide maks-
mise elanikele ning soodustuste tegemise, nende hulgas toetu-
sed üksikemadele, stipendiumid üliõpilastele;
- 10) järkjärgulise ülemineku tasuta ühiskondlikule
toitlustamisele esialgu lõunasöögi osas kõigile töötajatele.

Selle tulemusena rahuldavad nõukogude inimesed 20 aasta
pärast 50 % oma tarvetest ühiskondliku tarbimisfondi baasil,
ülejäanud 50 protsenti palga alusel. Seejuures tuleb märkida,
et tootmissfääri töötajad rahuldavad 70 % oma tarvetest pal-
ga alusel.

Järgnevalt vaatame ühiskondliku tarbimisfondi arengu
peamisi suundi.

1) Ühiskondliku tarbimisfondi arenemise üheks suunaks
eelseisval perioodil on see, et ta vähendab oluliselt ja viib
miinimumini töö järgi jaotamisest tingitud materiaalse hea-
olulise ebavõrdsuse meie ühiskonna liikmete vahel.

Milles siis avaldub see ebavõrdsus praegu?

Üks inimene on füüsiliselt tugevam, teine nõrgem, üks
on kõrgema, teine madalama kvalifikatsiooniga. Mõlemad või-

vad töötada oma võimete kohaselt, anda ühiskonnale nii palju, kui nad suudavad. Kuid ühiskonnalt saavad nad erineval määral, sest nende poolt ühiskonnale antud töö, sõltuvalt nende võimetest, oli erineva suurusega. Ka siis, kui inimesed on oma füüsiliste ja vaimsete võimete poolest võrdsed, kui nad töötavad võrdselt ühiskonna heaks, ei ole töö järgi jaotamise tingimustes inimeste vahel materiaalselt võrdsust. Üks töötaja on abielus, teine ei ole, ühel on rohkem lapsi, teisel vähem. Töötajad, kelle perekondades on rohkem tööväimetuid, eriti lapsi, on praegu materiaalselt halvemas olukorras kui need, kellel on vähem lapsi.

Meil on kadestamisväärsest hea tervisega inimesi, kes käivad arsti juures ainult siis, kui neid kutsutakse profülaktilisele läbivaatusele. Kuid meil on ka inimesi, kelle tervis sunnib neid üsna sageli meditsiini teenuseid kasutama.

Haiglas viibimine, arstlikud visiidid ja protseduurid on meil tasuta. Kodus ravivad haiged maksavad aga ravimite eest raha, sanatooriumis viibimise eest tuleb enamikel juhtudel tasuda üks osa kulutustest.

Töötajad elavad sageli, eriti linnades, ebaühtlasel kaugusel oma töökohtadest. Tööle ja töölt koju tuleb sõita isikliku tööga saadud vahendite arvel. Enamikel juhtudel ei sõltu aga elukoha valik töötajast.

Nõukogude inimestele on tasuta haridus iseendast mõistatav. Kiiresti laieneb õppimine kaugõppe teel. Tartu Riiklikus Ülikoolis on kaugõppijate arv kasvanud ajavahemikul 1953-1961 670-lt inimeselt 2790-le inimesele. Kuid üliõpilased-kaugõppijad töötavad ja elavad väga erinevatel kaugustel oma õppeasutustest. See toob kaasa ka erinevaid kulutusi.

Sellistes ja paljudes teistes igapäevase elu nähetes avaldub sotsialistlikust töö järgi jaotamisest tingitud eba võrdsus inimeste vahel.

Belseisva 20 aasta jooksul võtab ühiskond üha rohkem enda kanda kulud, mis on seotud noore põlvkonna kasvatamisega. Juba lähematel aastatel tehakse kõik, et täielikult rahuldada vajadused eelkooliasutuste järgi. See võimaldab igal

perekonnal panna soovi korral lapsed lasteasutusse.

Pole kaugel aeg, kus kõikides koolides hakatakse õpilastele andma tasuta sooje ein eid, seatakse sisse pikendatud koolipäev tasuta lõunasöögi andmisega. Õpilased varustatakse tasuta kooli vormiriietuse ja õpperaamatutega. Seejärel kaotatakse täielikult maksud laste ülalpidamise eest lastesõimedes ja lasteaedades ning pikapäeva koolides.

Eelseisva 20 aasta lõpuks läheb umbes 75-80 % laste ülalpidamise ja kasvatamise kuludest ühiskonna arvele.

Üheaegselt sellega võetakse kõik töövõimetus ühiskonna täielikule ülalpidamisele. Nimetatud abinõudega väheneb oluliselt töötajate materiaa l-heaoluline ebavõrdsus.

Eelseisval perioodil võtab ühiskond enda peale kõik kulud, mis on seotud elanikkonna tervise kaitse ja selle parandamisega. Täielikult rahuldatakse inimeste vajadused iga liiki kvalifitseeritud arstiabi järgi. Ehitatakse juurde palju uusi meditsiini asutusi: haiglaid, polikliinikuid, sanatooriume. Haigestumiste vähendamiseks ja ärahoidmiseks võetakse kogu meele elanikkond arstliku järe lvalve alla. See aitab oluliselt kaasa inimese eluea pikendamisele. Praegu on keskmiseks elueaks Nõukogude Liidus ligi 69 aastat. Akadeemik Pavlovi arvates võib seda pikendada 100 aastani.

Lisaks praegusele tasuta arstiabile hakkavad haiged edaspidi kasutama ka tasuta sanatooriume ja ravimeid.

Linna transpordis leiavad üha rohkem kasutamist ühtlustatud hinnatariifid. See on ühelt poolt eelduseks ülemineku le konduktorita teenindamisele, teiselt poolt on ta aga suunanud erinevuste vähendamisele töötajate kulutustes transpordile. Kommunisti materiaalse tehnilise baasi loomise teisel aastakümnel kaotatakse täielikult tasu võtmine kommunaaltranspordi (tramm, autobuss, trollibuss) kasutamise eest.

Partei on kavandanud abinõud naiste sotsiaalsete ja elukondlike tingimuste parandamiseks. On ju naispere liikmed enamikel juhtudel need, kelle õlul lasuvad koduse majapidamise mured - laste eest hoolitsemine, toidu valmistamine, kodu korrastamine jne.

Neljaliikmelises perekonnas (2 töövõimetut) kulutatakse praegu kodustele majapidamistöödele keskmiselt 8 ja 1/2 tundi päevas. Sellest umbes 3 tundi läheb toidu muretsemisele ja valmistamisele, üle tunni tubade koristamisele, üle tunni pesu pesemisele, triikimisele jne. Need toimetused on ajaloolise traditsiooni tõttu enamasti naispere õlgadel.

V. I. Lenin kirjutas juba 1919. aastal: "Tõeline naise vabastamine, tõeline kommunism algab alles seal ja siis, kus ja millal algab massiline võitlus... koduse väikemajapidamise vastu või õigemini - selle massiline ümberkujundamine sotsialistlikuks suurmajapidamiseks."¹

Kommunismi materiaalse tehnilise baasi loomise periood on ka selles suhtes suure murrangu, suurte revolutsiooniliste ümberkujunduste perioodiks. NLKP uues programmis öeldakse, et "on tarvis täielikult likvideerida naise ebavõrdse seisundi riismed igapäevases elus, luua kõik sotsiaalsed ja elukondlikud tingimused selleks, et naine saaks olla õnnelik ema ja samal ajal järjest aktiivsemalt ning loovamalt osa võtta ühiskondlikust tööst ja tegevusest, tegelda teaduse ja kunstiga."²

Mida on selleks vaja teha? Selleks on tarvis luua tingimused naiste koduse töö vähendamiseks ja kergendamiseks ning seejärel võimalused selle töö asendamiseks perekonna ainelis-elukondlike vajaduste rahuldamisega ühiskondlike vormide kaudu.

Selleks toodetakse ja hakatakse kodus majapidamises senisest rohkem kasutama täiuslikumaid ja odavamaid majapidamismasinaid, seadeldisi, elektririistu; selleks tuleb lähemal ajal täielikult rahuldada elanikkonna vajadused elukondlike teenindamise ettevõtete - ühiskondlike pesumajade, rõivaste, jalanõude ja kultuuritarvete remontimise töökodade järgi. Ühiskondliku teenindamise vormid asendavad edaspidi üha rohkem koduseid majapidamistöid.

---

¹ V. I. Lenin, Teosed, 29. kd., Tallinn 1954, lk. 396.

² Nõukogude Liidu Kommunistliku Partei programm, Tallinn 1961, lk. 89-90.

Kahekümne aastaga suureneb kultuuriliste ja elukondlike esemete tarbimine ühe inimese kohta 5,5 korda. Siia hulka kuuluvad sellised esemed nagu tolmuimejad, elektriahjud ja -pliidid ning palju muud, mis kodust majapidamistööd kergendavad.

Eespool nägime, et kõiki lapsi on edaspidi võimalik paigutada lasteasutustesse. Ka ühiskondlik toitlustamine asub perekonnaelus väärrikale kohale. Partei programm peab vajalikuks ühiskondliku toitlustamise ettevõtete võrku elanikkonna vajaduste täieliku rahuldamiseni laiendada. Vastavalt plaanidele suureneb ühiskondliku toitlustamise maht lähema 10 aastaga rohkem kui kolmekordseks, 20 aastaga aga umbes 13-kordseks. Sööklates paraneb teenindamine, paraneb toitude kvaliteet ja mis peasi - toitude hinnad sööklates alanevad kiiremini kui toidukaupade jaehinnad kaubandusvõrgus.

Selle tulemusena muutub ühiskondlik toitlustamine järkjärgult domineerivaks, võrreldes koduse toidu valmistamisega. Teisel aastakümnel aga algab üleminek tasuta ühiskondlikule toitlustamisele (lõunasöögid) ettevõtetes ja asutustes ning samuti kolhoosides.

Niisiis, eelseisev kommunismi materiaalse tehnilise baasi loomise periood on uueks ja otsustavaks etapiks teel mehe ja naise võrdsuse poole.

Selles suhtes köidab tähelepanu veel üks mõte programmis. See kõlab nii: "Naistele on tarvis anda suhteliselt kergemat ja ühtlasi küllalt hästi tasutatavat tööd." Sellist mõtet programmis võib seletada kahe asjaoluga. Esiteks - lähemal perioodil lasub naise õlul veel oluline osa kodusest majapidamisest. Selle suhtelise ülekoormuse kodus tahab ühiskond kompenseerida kergema tööga ühiskondlikus tootmissfääris. Teiseks - just meeste ja naiste vahel avaldub kõige reljeefsemalt see materiaalne ebavõrdsus, mis on tingitud töö järgi jaotamisest ning mille põhjustab mehe ja naise füüsiline ebavõrdsus. Naiste kergem ja ühtlasi küllaltki hästi tasutatav töö on vahendiks, mis eelseisval perioodil seda ebavõrdsust vähendab.

2. Õhiskondliku tarbimisfondi arengu teine põhisuund.

Kommunistliku õhiskonna ehitamine eeldab oluliste erinevuste kustumist vaimse ja füüsilise töö vahel, eeldab kõigi töötajate kvalifikatsiooni tõusu ja teaduse muutumist õhiskonna tootlikuks jõuks. Nende ülesannete teostamiseks eraldatakse eelseisval perioodil palju vahendeid haridusele, koolidele ja õlikoolidele, nende ehitamisele ja eeskujulikele sisustamisele, kultuuri arendamisele.

Meie maal on juba praegu üle 20 miljoni vaimse töö tegija, rohkem kui 350 000 teaduslikku töötajat, ligi neli tuhat teaduslikku asutust. Meie inimesed lasksid esimesena maailmas välja Maa tehiskaaslase. Meie tehnika toimetab esimesena Nõukogude Liidu vimpli Kuule ja fotografeeris tema tagakülge. Esimestena sooritasid triumfaalsed lennud kosmosesse Nõukogude Liidu kodanikud Juri Aleksejevitsš Gagarin ja German Stepanovitš Titov. Suured on meie rahva saavutused kirjanduse, muusika ja teiste kunstiliikide arendamisel.

Veel suuremad on ülesanded eelseisval perioodil. Kõik meie maa töötajad peavad arenema vaimse töö tagijate tasemele. Ettekandes partei programmi kohta NLKP XXII kongressil ütles sm. Hruštšov: "Rahva kultuuritaseme tõusus näeb partei võiduka kommunistliku ülesehitustöö panti. Meie maa on jõudnud kultuurirevolutsiooni lõppetappi, mille peamiseks sisuks on kõigi vajalike kommunismi ideoloogiliste ja kultuuriliste eelduste loomine. Selle etapi tähtsaimaks ülesandeks on kõigi tööliste ja talupoegade kultuurilise ja tehnilise taseme tõstmine haritlaste tasemele, selleks et põhiliselt likvideerida oluline erinevus vaimse ja füüsilise töö vahel."¹

Selleks tuleb juba lähema aastakümne jooksul kehtestada üldine ja põlõtehniline (üheteistkümneaastane) keskkoolikohustus kõigile kooliealistele lastele.

Selleks tuleb muuta kõik kõrgema hariduse vormid veelgi

---

¹ N. S. Hruštšov, Nõukogude Liidu Kommunistliku Partei programmist, lk. 73.

kättesaadavamaks. Kõrgemas koolis õppijate arv peab suure-
nema eelseisva kahekümne aasta jooksul üle kolme korra ja
peab ulatuma 8 miljonini. Eriti levivad õhtu- ja kaugõppe-
koolid.

Nõukogude teadlaste ülesandeks on eelseisval perioodil
"... kindlustada nõukogude teadusele juba kättevõidetud ees-
mised positsioonid tähtsamates teadusharudes ja tagada tal-
le juhtiv seisund maailma teaduses kõigis põhisuundades."¹

On selge, et kõigi nende ülesannete realiseerimine har-
riduse, teaduse, kultuuri jne. valdkondades toob kaasa ühis-
kondliku tarbimisfondi vastava osa suure kasvu.

3. Ühiskondliku tarbimisfondi arengu kolmandaks peasuunaks on ühiskonna igakülgne hoolitsus inimese tervise eest

Meie partei uut programmi läbib algusest kuni lõpuni
põhimõte - kõik inimese heaks, kõik inimese õnne nimel. Ühis-
kond suurendab kulutusi meditsiinilisele teenindamisele, sa-
natooriumidele, puhkekodudele, pensionidele, turismibaaside-
le, kehakultuuri ja spordi arengule.

Toiduainete külluse loomine viib inimeste toitumise
teaduslikult põhjendatud ratsionaalsete tarbimisnormide ta-
semele juba lähemal perioodil. Kõrgekvaliteediliste toidu-
ainete tarbimine, arstiteaduse areng, töö- ja elamistingi-
muste parandamine tõhustavad oluliselt inimese tervise kait-
set. Meditsiinis koondub peatähelepanu haiguste profülakti-
kale, nende üha täielikumale ennetamisele. Kõigi nende abi-
nõude tulemuseks on inimese eluea pikenemine.

4. Ühiskondliku tarbimisfondi arenemise üheks oluli-
semaks suunaks eelseisval perioodil on mugavuste loomine ini-
meste igapäevases elus ja tööl, elus veel palju aega raiska-
va arvestuse ja arvlemise oluline vähendamine.

Iga kuu saame mitmesuguseid arveid - üür, vesi, elek-
ter, telefonimaks ja mitmed teised. Need arvestatakse ja kir-

¹ N.S.Hruštšov, Nõukogude Liidu Kommunistliku Partei
programmist, lk. 75

jutatakse erinevate inimeste poolt erinevates kohtades. Kui palju see võtab ühiskonnalt aega ja paberit, tema elavat ja asjastatud tööd. Seejuures pole need arved märkimisväärselt suured - vee arve 30-40 kopikat, harva rubla, üür 3,4,5 või 6 rubla jne. Arve saamisel peab inimene leidma aja tema tasumiseks. Peaaegu iga arve makstakse erinevasse kassasse. Kui aga arve tasumine hilineb mõne päeva võrra, siis on kassapidajal jällegi arvestamist viiviste juurdelisamisega. Palju aega kulub autobussi või trammi konduktoril ja igasugustel kassapidajatel päevase kassa ülelugemiseks ja aruande koostamiseks.

Kapitalistlikus ühiskonnas on kõik need maksud tublisti suuremad ja nende olemasolu on seal paratamatu. Seda seetõttu, et majaomanikud, veega varustajad jne. on kapitalistid. Nad on elanikkonna varustamise sellelaadiliste teenustega võtnud enda peale ainult tingimusel, et nende teenuste tariifid korvavad kapitali kulu ja annavad ettevõtjale vähemalt keskmise kasumi.

Meie ühiskonnas valitseb ühiskondlik omand kõigile tootmisvahendele ja kommunaalteenustele. See võimaldab kehtestada kommunaalteenustele nende tarbimist soodustavad madalad tariifid või need hoopis kaotada. Seda võimalust on meie partei uues programmis arvestatud. Lähtudes nõukogude inimestele eluolulise mugavuse loomise eesmärgist ja ühiskondliku töö kokkuhoidmise vajadusest kommunaalse teenindamise sfääris, on NLKP uues programmis asutud seisukohale, et teisel aastakümnel kaotatakse tasu võtmine kommunaaltranspordi (tramm, autobuss, trollibuss, metroo) kasutamise eest ning selle lõpul hakatakse inimestele tasuta andma kommunaalteenuseid - vett, gaasi, kütet. Teisel aastakümnel hakkavad ka kõik kodanikud järk-järgult kasutama tasuta kortereid.

Suuri mugavusi pakub meie töötajatele teisel aastakümnel algav üleminek tasuta ühiskondlikule toitlustamisele (lõunasöögid) ettevõtetes ja asutustes ning samuti tootmistööli töötavate kolhoosnike osas. Juba enne seda kergendab naiste tööd ühiskondliku toitlustamise domineerivale kohale asumine.

Niisugused on ühiskondliku tarbimisfondi peamised arengusuunad eelseisva 20 aasta jooksul, niisugused on mõned kommunismi ehitamise probleemid, mille lahendamisele aitab kaasa ühiskondliku tarbimisfondi edasine areng.

* * *

NLKP uues programmis rõhutatakse, et "vastavalt elanikkonna tulude kasvule saavutatakse tarbimistaseme kiire tõus." 20 aasta pärast rahuldatakse täielikult kogu elanikkonna tarbed:

- 1) kõrge kvaliteediga ja mitmekesise toidu järele,
- 2) vastupidavate ja kaunite rõivaste ning jalatsite järele,
- 3) nõukogude inimeste elu parandavate ja kaunistavate esemete - ajakohase ja mugava mööbli, täielikumate ja nägusate majapidamistarvete, mitmekesiste kultuurikaupade, korteri jne. järele.

Seega võime öelda, et 20 aasta pärast rahuldatakse kõigi nõukogude inimeste põhilised tarbed täielikult.

Seejuures tuleb silmas pidada, et inimeste tarvete täielik rahuldamine ei tähenda rahuldamist šabloonil järele. Programmis öeldakse, et "kommunistliku tootmise eesmärgiks on ... anda igale ühiskonna liikmele materiaalseid ja kultuurilisi hüvesid vastavalt tema kasvavatele vajadustele, individuaalsetele nõuetele ja maitsele".

Kuid vaatamata oma määratu suurele mitmekesisusele peavad inimeste tarbed kajastama igakülgset arenenud inimeste terveid ratsionaalseid tarbeid, mitte aga kapriisseid tujusid ja soove omada liigseid luksusesemeid.

S e m i n a r i k a v a

T e e m a: Kapitalistlikest maadest kõrgema elatustaseme saavutamine Nõukogude Liidus on maailmaajaloolise tähtsusega ülesanne.

1. Nõukogude rahva saavutused majanduslikus ja kultuurilises ülesehitustöös on aluseks uuele etapile rahva elatustaseme tõstmisele.
2. Mis on elatustase, selle tõstmise peamised tingimused.
3. Elatustaseme tõstmise peamised teed:
  - a) reaalpalba kasv,
  - b) ühiskondliku tarbimisfondi areng.
4. Nõukogude rahvale kõrgema tarbimistaseme saavutamine ja selle maailmaajalooline tähtsus.

K i r j a n d u s :

- Nõukogude Liidu Kommunistliku Partei programm, Tallinn 1961.
- N.S.Hruštšov, NSV Liidu rahvamajanduse arendamise kontrollarvud aastaiks 1959-1965, Tallinn 1959.
- N.S.Hruštšov, Nõukogude Liidu Kommunistliku Partei Keskkomitee aruanne partei XXII kongressile, Tallinn 1961.
- N.S.Hruštšov, Nõukogude Liidu Kommunistliku Partei programmist, Ettekanne Nõukogude Liidu Kommunistliku Partei XXII kongressile, Tallinn 1961.
- NSV Liidu Ülemnõukogu viienda koosseisu viienda istungjärgu materjale, Tallinn 1960.
- П.О л д а к, О путях повышения народного благосостояния "Вопросы экономики", № 9, 1961 г.
- П.М с т и с л а в с к и й, Коммунизм и равенство, "Коммунист", № 15, 1961 г.
- В.С и н ю т и н, О нормах потребления промышленных товаров, "Экономическая газета", № 13, 30 окт. 1961 г.

Tasuta